

Perspektif

Vekâlet Yanılsaması: İran-Husi Hattının Dinamikleri, Asimetrik Kapasite ve Kabile Dengeleri

Hüseyin Faruk Şimşek

Kasım 2026

İRAM
İran Araştırmaları Merkezi

Vekâlet Yanılsaması:
İran-Husi Hattının Dinamikleri, Asimetrik Kapasite ve Kabile Dengeleri

Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin Faruk Şimşek

İRAM
YAYINLARI

COPYRIGHT © 2026

Bu eserin bütün hakları saklıdır.

Bu eser İRAM'dan yazılı izin alınmadan elektronik veya mekanik yollarla çoğaltılamaz. Metnin dijital versiyonu için https://www.iramcenter.org adresini ziyaret ediniz.

Dijital kopya bu siteye aktif link verilerek kısmi olarak paylaşılabilir.

Burada ortaya konulan görüşler öncelikli olarak yazara aittir ve İRAM'ın kurumsal görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.

İRAM | İRAN ARAŞTIRMALARI MERKEZİ

Beştepe Mah. Alparslan Türkeş Bulvarı
32. Cad. Moment Beştepe Plaza
No: 1 Kat: 10/158-159
Yenimahalle/Ankara /Türkiye
Tel: +90 506 354 87 60
e-posta: info@iramcenter.org
www.iramcenter.org

İÇİNDEKİLER

Temel Çıkarımlar | 4

Key Takeaways | 5

یافته های کلیدی | 6

Giriş | 7

İlişkilerin Tarihsel Evrimi | 7

Husilerin Artan Kapasitesi ve Asimetrinin Operasyonel Avantajı | 9

Kabile Sosyolojisi, Karar Alma Mekanizması ve İran Etkisi | 10

Sonuç | 11

Vekâlet Yanılsaması: İran-Husi Hattının Dinamikleri, Asimetrik Kapasite ve Kabile Dengeleri

Temel Çıkarımlar

- İran-Husi ilişkileri, hiyerarşik bir vekâlet ilişkisinden çok pragmatik bir stratejik ortaklık niteliği taşımaktadır. Husiler, İran'ın bölgesel hedefleriyle örtüşen ancak kendi siyasi öncelikleri ve yerel çıkarları doğrultusunda şekillenen kararlar almaktadır.

- Husilerin İran açısından stratejik önemi, direniş ekseninin diğer unsurlarının zayıflamasıyla artmıştır. Özellikle Kızıldeniz ve Babülmendeb Boğazı'ndaki faaliyetleri, hareketi Tahran'ın bölgesel yıpratma stratejisinin önemli aktörlerinden biri hâline getirmiştir.

- İran'ın askerî ve teknolojik desteği, Husilerin asimetrik savaş kapasitesini önemli ölçüde geliştirmiştir. Füze ve insansız sistemler sayesinde hareket, deniz ticaretini aksatabilen ve bölgesel enerji altyapısını tehdit edebilen bir güce dönüşmüştür.

- Husilerin düşük maliyetli asimetrik silah sistemleri, Batılı ve bölgesel güçlerin askerî üstünlüğünü sınırlandırmaktadır. Yüksek maliyetli hava ve deniz operasyonları, hareketin saldırı kapasitesini kalıcı biçimde ortadan kaldırmakta yetersiz kalmaktadır.

- İran ile Husiler arasındaki yakınlık, mezhepsel birliktelikten çok ortak tehdit algıları ve stratejik çıkarlara dayanmaktadır. Zeydilik ile İran'ın resmî Şiilik anlayışı arasındaki farklılıklar ve Yemen'in kabile yapısı, Tahran'ın hareket üzerindeki nüfuzunu sınırlandırmaktadır.

- Husi yönetiminin en önemli kırılganlıklarından biri, kabilelerle ilişkilerinde yaşanan gerilimlerdir. Ekonomik sorunlar, kaynak dağılımındaki eşitsizlikler ve kabilelerin karar alma mekanizmalarından dışlanması, hareketin uzun vadeli istikrarını tehdit etmektedir.

- Husilerin kararlarını etkilemek için yalnızca İran'a yönelik baskı yeterli olmayacaktır. Yemen'in kabile dengelerini, Husi yönetiminin meşruiyet sorunlarını ve ekonomik ihtiyaçlarını dikkate alan siyasi ve ekonomik entegrasyon seçenekleri, hareketin davranışlarını değiştirmede daha etkili olabilir.

The Proxy Illusion: Iran-Houthi Dynamics, Asymmetric Capabilities and Tribal Balances

Key Takeaways

- Iran-Houthi relations are characterised more by a pragmatic strategic partnership than by a hierarchical proxy relationship. The Houthis make decisions that align with Iran's regional objectives but are shaped by their own political priorities and local interests.

- The Houthis' strategic importance to Iran has grown as other components of the Axis of Resistance have weakened. Their activities in the Red Sea and the Bab al-Mandab Strait, in particular, have made the movement a significant actor in Tehran's regional strategy of attrition.

- Iran's military and technological support has substantially enhanced the Houthis' asymmetric warfare capabilities. Missiles and unmanned systems have enabled the movement to disrupt maritime trade and threaten regional energy infrastructure.

- The Houthis' low-cost asymmetric weapons systems constrain the military advantages of Western and regional powers. Costly air and naval operations have proved insufficient to eliminate the movement's offensive capabilities on a lasting basis.

- The close relationship between Iran and the Houthis rests primarily on shared threat perceptions and strategic interests rather than sectarian affinity. Differences between Zaydism and Iran's official interpretation of Shiism, alongside Yemen's tribal structure, limit Tehran's influence over the movement.

- Tensions in the Houthi leadership's relations with tribal groups constitute one of its principal vulnerabilities. Economic difficulties, inequalities in resource distribution and the exclusion of tribes from decision-making threaten the movement's long-term stability.

- Pressure on Iran alone will not be sufficient to influence Houthi decisions. Political and economic integration options that account for Yemen's tribal dynamics, the Houthi leadership's legitimacy challenges and its economic needs may prove more effective in changing the movement's behaviour.

فراتر از الگوی نیابتی: پویایی‌های روابط ایران و حوثی‌ها، توانمندی‌های جنگ نامتقارن و موازنه‌های قبیله‌ای یمن

یافته های کلیدی

- مناسبات ایران و حوثی‌ها را نمی‌توان صرفاً در چارچوب رابطه‌ای سلسله‌مراتبی میان حامی و نیروی نیابتی توضیح داد. این روابط بیش از هر چیز بر نوعی همکاری راهبردی و عمل‌گرایانه استوار است. حوثی‌ها اگرچه در بسیاری از موارد با اهداف منطقه‌ای تهران همسو هستند، تصمیم‌های خود را بر اساس اولویت‌های سیاسی و منافع محلی خویش اتخاذ می‌کنند.
- با تضعیف دیگر اجزای محور مقاومت، اهمیت راهبردی حوثی‌ها برای ایران افزایش یافته است. به‌ویژه فعالیت‌های این جنبش در دریای سرخ و تنگه باب‌المندب، جایگاه آن را به‌عنوان یکی از بازیگران مهم راهبرد فرسایشی تهران در منطقه تقویت کرده است.
- حمایت‌های نظامی و فناورانه ایران، نقش مهمی در گسترش توان جنگ نامتقارن حوثی‌ها داشته است. توسعه ظرفیت‌های موشکی و بهره‌گیری از سامانه‌های بدون سرنشین، به این جنبش امکان داده است تا در مسیرهای تجارت دریایی اختلال ایجاد کند و زیرساخت‌های انرژی منطقه را در معرض تهدید قرار دهد.
- اتکای حوثی‌ها به تسلیحات نامتقارن و کم‌هزینه، برتری نظامی قدرت‌های غربی و منطقه‌ای را با محدودیت‌هایی جدی روبه‌رو کرده است. در مقابل، عملیات پرهزینه هوایی و دریایی نیز نتوانسته‌اند توان تهاجمی این جنبش را به‌طور پایدار از میان ببرند.
- نزدیکی ایران و حوثی‌ها بیش از آنکه بر اشتراکات مذهبی استوار باشد، از هم‌پوشانی منافع راهبردی و برداشت‌های مشترک از تهدیدها سرچشمه می‌گیرد. تفاوت‌های مذهبی میان زیدیه و تشیع رسمی ایران، در کنار ساختار قبیله‌ای جامعه یمن، از جمله عواملی هستند که دامنه نفوذ تهران بر این جنبش را محدود می‌کنند.
- یکی از مهم‌ترین نقاط آسیب‌پذیری حاکمیت حوثی‌ها، تنش‌های موجود در مناسبات این جنبش با قبایل یمن است. مشکلات اقتصادی، نابرابری در توزیع منابع و کنار گذاشته شدن قبایل از فرایندهای تصمیم‌گیری، ثبات بلندمدت حاکمیت حوثی‌ها را با چالش‌های جدی روبه‌رو می‌سازد.
- اعمال فشار بر ایران به‌تنهایی برای تغییر محاسبات و تصمیم‌های حوثی‌ها کافی نخواهد بود. در مقابل، راهکارهای مبتنی بر ادغام سیاسی و اقتصادی که موازنه‌های قبیله‌ای یمن، چالش‌های مشروعیت حاکمیت حوثی‌ها و نیازهای اقتصادی این جنبش را در نظر بگیرند، می‌توانند در تغییر رفتار آن مؤثرتر باشند.

Giriş

Yemen, güney kıyıları ve doğu vilayetlerinin uluslararası alanda tanınan hükümetin, kuzeybatıdaki dağlık bölgeler ile başkent Sana'nın ise Husilerin (Ensarullah Hareketi) fiilî denetiminde bulunduğu parçalı bir siyasi ve askerî yapıya sahiptir. Bu ortamda Husiler, Saada bölgesinde ortaya çıkan yerel bir isyancı hareketten, İran'la geliştirdikleri ilişkiler sayesinde ileri düzeyde asimetrik savaş kapasitesi kazanan ve faaliyetleri bölgesel, zaman zaman da küresel ölçekte sonuçlar doğuran bir aktöre dönüşmüştür.

Husiler, yaygın olarak Tahran'ın talimatları doğrultusunda hareket eden bir vekil güç (*proxy*) olarak değerlendirilmektedir. Ancak bu yaklaşım, Yemen'in kabile yapısını, hareketin bağımsız karar alma kapasitesini ve İran-Husi ilişkilerinin kendine özgü dinamiklerini açıklamakta yetersiz kalmaktadır. İki aktör arasındaki ilişkiyi, katı bir hiyerarşiye dayanan ve Husilerin bütünüyle Tahran'a bağımlı olduğu bir yapıdan ziyade esnek ve pragmatik bir ortaklık olarak değerlendirmek daha açıklayıcıdır. Bu ortaklıkta İran, askerî destek ile örgütsel ve operasyonel bilgi birikimi sağlarken Husiler, Tahran'ın stratejik hedefleriyle büyük ölçüde örtüşen ancak kendi öncelikleri, çıkarları ve iç meşruiyet arayışları doğrultusunda şekillenen kararlar almaktadır.

2024-2026 döneminde Direniş Ekseni'nin geleneksel omurgasını oluşturan aktörlerin ağır kayıplar vermesi, Husilerin İran açısından stratejik önemini artırmıştır. Özellikle İran'ın savaş sırasında küresel enerji arzını kısıtlamaya yönelik hamlelerinde Husilerin üstlendiği rol, bu ilişkinin önemini daha da belirginleştirmiştir. Böylece Husiler, Tahran'ın bölgesel stratejisinde giderek daha fazla ağırlık kazanan ve İran'ın askerî ve siyasi hedefleri bakımından kritik önem taşıyan bir ortak hâline gelmiştir.

İlişkilerin Tarihsel Evrimi

İran ile Husi hareketi arasındaki temaslar, teolojik bir zeminden ziyade sahadaki kabile mücadeleleri ve jeopolitik düzlemde yaşanan gelişmelerin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

İlk gelişme Saada muharebeleridir. Haziran 2004'te Hüseyin Bedreddin el-Husi'ye yönelik bir iç güvenlik operasyonu neticesinde başlayan Saada krizinin ilk üç muharebesi (2004-2006), ordunun ayrım gözetmeyen şiddeti ve Saada dışından paralı kabile milislerini sahaya sürmesiyle kontrolden çıkmıştır. Bu adım, bazı yerel kabileleri intikam ve kendini koruma refleksiyle kitlesel olarak Husilerin safına iterek çatışmayı yerel bir güvenlik meselesinden kabileler arası bir savaş girdabına sokmuştur. Şubat 2006'da sağlanan ateşkes, krizi yerel düzeyde çözme potan-

siyeli taşısa da Eylül 2006'daki seçimlerin hemen ardından Yemen hükümeti yeniden sert askerî tedbirlere başvurmuş ve muharebeler, seçimleri takip eden dört yıl boyunca coğrafi olarak tüm kuzeybatı bölgesine yayılmıştır. Bu tırmanışın en kritik eşiği, Kasım 2009'da Suudi Arabistan'ın savaşa doğrudan müdahil olmasıdır. Riyad'ın sahaya girmesi Tahran açısından ilk stratejik dönüm noktasını oluşturmuş, İran, güney sınırında Suudi hasmını yıpratabilecek bu aktöre ilk kez hafif silah ve gizli lojistik kanallarını açmıştır. Şubat 2010'da altıncı muharebenin fiilen dondurulması ise Husilere hem tabanını konsolide etme hem de Tahran ile bağlarını derinleştirme fırsatı sunmuştur.

2011 yılındaki ayaklanmalar sonrasında, Yemen'deki Ali Abdullah Salih liderliğindeki yönetimin çözülmesi üzerine Husiler Zeydiliğin kalesi olan Saada'nın kontrolünü fiilen ele geçirmiş, Dammaç'taki Selefi medresesini zorla tahliye ettirmiş ve Eylül 2014'te başkent Sana'ya girmiştir.

Bu süreçte Ensarullah Hareketi, gücünü başlangıçta Tahran'ın desteğinden çok devrik Cumhurbaşkanı Ali Abdullah Salih ile kurduğu taktik ittifaktan almıştır. Söz konusu ittifak ve ele geçirilen bölgelerdeki askerî teçhizatın örgütün envanterine katılması, Husilerin Yemen ordusuna ait silah ve mühimmata erişmesini sağlamıştır. Askerî kapasitesini bu şekilde genişleten hareket, Tahran açısından da giderek daha önemli bir aktör hâline gelmiştir.

Suudi Arabistan öncülüğündeki koalisyonun 2015 yılında başlattığı askerî müdahale, Husilerin dış desteğe duyduğu ihtiyacı artırmış ve alternatif destek kaynaklarının sınırlılığı nedeniyle hareketi İran'a daha fazla yakınlaştırmıştır. İran'ın sağladığı destek, ağır silah sevkiyatının yanı sıra teknoloji ve bilgi transferini, ayrıca yerel montaj kapasitesinin geliştirilmesini kapsamıştır. Tahran, Umman ve Doğu Afrika üzerinden kaçak yollarla temin edilen mikroelektronik bileşenlerin, hassas güdüm sistemlerinin ve motorların yerel atölyelerde bir araya getirilmesi için gerekli teknik bilgi birikimini Husilere aktarmıştır. Böylece hareket, İran desteğine bağımlılığı devam etmekle birlikte küçük ölçekli ve asimetrik operasyonlarda kullanılan bazı silah sistemlerini yerel imkânlarla üretebilme kapasitesi kazanmıştır. Husiler ayrıca İran'ın yönlendirmesiyle başta Hizbullah olmak üzere direniş ekseni içindeki diğer gruplarla ilişkilerini geliştirmiş; Yemen, Lübnan ve Irak'ta askerî eğitim, sağlık hizmetleri ve güvenli barınma imkânları gibi çeşitli alanlarda destek almıştır.

7 Ekim 2023 sonrasında yaşanan gelişmeler ise İran-Husi ilişkilerinde yeni bir dönüm noktası oluşturmuştur. Hizbullah'ın ciddi ölçüde zayıflaması, İran'ın Suriye'deki yenilgisi ve Irak'taki nüfuzunun gerilemeye başlaması, Husilerin Tahran'ın bölgesel stratejisindeki ağırlığını artırmıştır. ABD, İngiltere ve İsrail'in 2024 yılında düzenlediği hava saldırılarının yol açtığı ağır kayıplara rağmen Husiler, Babülmendeb Boğazı ve Kızıldeniz'de deniz trafiğini aksatma, İsrail'e ve Körfez ülkelerine yönelik saldırılar düzenleme kapasitesini büyük ölçüde korumuştur. Bu dayanıklılık, hareketin İran'ın bölgesel stratejisindeki en önemli askerî ortaklardan biri olarak öne çıkmasını sağlamıştır.

Husilerin Artan Kapasitesi ve Asimetrinin Operasyonel Avantajı

Husilerin son yıllarda sergilediği operasyonel profil, grubun geleneksel bir gerilla örgütü kategorisinden çıkarak orta menzildeki hedeflere hassas vuruş kabiliyetine sahip ve bölgesel etkiler doğuran operasyonlar yürütebilen bir aktör haline geldiğini göstermektedir. Bu kapasite artışı birbirini tamamlayan dört operasyonel gösterge üzerinden somutlaşmaktadır:

1. Deniz Harekât Alanında Erişimi Engelleme ve Bölgeden Men Etme (A2/AD):

Husiler, kamikaze İHA'lar, patlayıcı yüklü insansız deniz araçları (kamikaze İDA), yarı-batar/dalar durumdaki insansız sualtı sistemleri, deniz mayınları ve optik/radar güdümlü gemisavar füzelerinden oluşan hibrit cephaneliğiyle Babülmendeb ve güney Kızıldeniz'de fiili bir A2/AD kuşağı kurmuştur. Süveyş Kanalı geçiş trafiğini ciddi oranda düşürerek küresel tedarik zincirini Ümit Burnu rotasına mecbur bırakan bu asimetrik kabiliyet, yüksek maliyetli koalisyon hava saldırıları ve donanma devriyeleriyle bertaraf edilememiştir. Örgütün Eylül 2026'da Kızıldeniz'in güneyindeki bazı kritik liman ve kıyı adaları üzerindeki fiili kontrolü, boğaz geçişi üzerindeki deniz kontrolü ve denetim kapasitesini tahkim etmiştir.

2. Körfez Enerji ve Sanayi Altyapısına Yönelik Caydırıcılık:

Örgüt, Yemen'in kuzeyinden yaklaşık 900-1.000 km derinlikteki hedeflere düşük dairesel sapma (CEP) değerleriyle taarruz edebilmektedir. Bu füzeler Suudi Arabistan'ın Yanbu Limanı açıkları, Doğu-Batı Petrol Hattı ile BAE ve Suudi Arabistan'ın kritik enerji ve ulaşım altyapısını etkili şekilde vurabilmiştir. Bu vuruş gücü, Suudi Arabistan'ın Hürmüz Boğazı'na alternatif olarak inşa ettiği Kızıldeniz enerji koridorunun da ciddi bir güvenlik zaafı taşıdığını ortaya koymuş ve her iki aktörü Husi tehdidini yönetmeye yönelik diplomatik adımlar atmaya zorlamıştır.

3. Genişletilmiş Bölgesel Menzil ve Stratejik Yıpratma (İsrail Ekseni):

Husilerin menzil sınırlarını 2.000 kilometreye genişleterek doğrudan İsrail topraklarını hedef alabilen balistik füze ve uzun menzilli İHA sistemlerini kullanması, örgütü bölgesel krizin doğrudan tarafı haline getirmiştir. Her ne kadar bu atışların fiziki tahribatı gelişmiş hava savunma sistemleri nedeniyle sınırlı kalsa da kullanılan sistemlerin menzil ve hassasiyet değerleri örgütün ulaştığı kapasite ve kabiliyetleri göstermesi bakımından önemlidir. Bu kapasite, aynı zamanda İsrail hava savunma sistemlerini yorma ve mühimmat stoklarını eritme potansiyeliyle İran'ın doktriniyle operasyonel uyum sağlamaktadır.

4. Düşük Maliyetli İnovasyon ve Asimetrik Uyarlanabilirlik:

Husilerin operasyonel kapasitesindeki değişim yalnızca menzil artışıyla sınırlı kalmamış, konvansiyonel erken uyarı ve sensör ağlarını atlatabilen yarı-batar tekneler, yeni nesil insansız sualtı araçları ve ticari parçalarla modifiye edilmiş güdüm elektroniği operasyon alanına entegre edilmiştir. Milyonlarca dolarlık konvansiyonel hava/deniz savunma mühimmatına karşı on binlerce dolarlık asimetrik platformlarla direnç gösterebilen bu ucuz ve esnek üretim/montaj

modeli, Batı ve Körfez askerî güçlerinin caydırıcılık hesaplarını yapısal bir maliyet-verimlilik açmazına sokmuştur.

Hareketin operasyonel profili ve İran desteğiyle tahkim ettiği asimetrik harp kabiliyetleri, Tahran'ın bölgesel yıpratma stratejisiyle kayda değer bir uyum sergilemektedir. Bölgesel rakiplerin kritik altyapılarını ve uluslararası seyrüsefer serbestisini hedef alan bu hamleler, yüksek maliyetli konvansiyonel askerî müdahalelere rağmen engellenememiş ve karşıt aktörleri alternatif denge arayışlarına yöneltmiştir. Ne var ki sahadaki bu stratejik paralellik, kararların dikey bir emir-komuta zinciri içinde Tahran tarafından dikte edildiği anlamına gelmemektedir. Zira hareketin rasyonalitesi ve motivasyonu, İran'ın jeopolitik ajandasından ziyade örgütün stratejik yaklaşımında, yerel meşruiyet üretme ihtiyacında ve Saada havzasının iç kabile dinamiklerinde yatmaktadır.

Kabile Sosyolojisi, Karar Alma Mekanizması ve İran Etkisi

Kızıldeniz'de ticari gemilere düzenlenen saldırılar ve Suudi Arabistan'a yönelik askerî baskı, Tahran'ın bölgesel çıkarları ve stratejik hedefleriyle örtüşmektedir. Ancak bu eylemlerin bütünüyle İran'ın talimatları doğrultusunda gerçekleştirildiğini ileri sürmek, Husilerin karar alma süreçlerindeki özerkliğini göz ardı etmektedir. Örgütsel bağımsızlıklarını korumaya büyük önem veren Husi liderleri, İran'ın kendi siyasi ve askerî mekanizmalarına doğrudan müdahalesini sınırlandırmaya çalışmaktadır. Bununla birlikte yıllarca süren abluka ve uluslararası tecrit koşullarının yarattığı kuşatılmışlık algısı ile en zor dönemlerinde yalnızca İran'dan destek gördükleri düşüncesi, hareketin Tahran'la ilişkilerini şekillendiren önemli etkenlerdir. İran'da eğitim görmüş veya Devrim Muhafızlarıyla kurulan ilişkiler içinde yetişmiş kadroların varlığı da bu yakınlığı güçlendirmektedir.

Husilerin mensup olduğu Zeydilik, Şiiliğin başlıca kollarından biri olmakla birlikte İran'da hâkim olan On İki İmamcı Şiilikten ve Humeyni'nin geliştirdiği Velâyet-i Fakih doktrininden hem itikadî hem de siyasi bakımdan ayrılmaktadır. Tahran, hareket üzerindeki nüfuzunu artırmak ve daha hiyerarşik bir ilişki kurmak amacıyla Kum'da eğitim gören Husi elitleri üzerinden bu mezhepsel farklılıkları azaltmaya çalışsa da Yemen'in köklü dinî ve toplumsal yapısı, söz konusu yakınlaşmayı sınırlandırmıştır. Bu nedenle İran'ın ideolojik etkisi, kapsamlı bir mezhepsel bütünleşmeden çok, yerel hassasiyetlerle bağdaştığı ölçüde karşılık bulan ve büyük ölçüde İsrail ve Selefilik karşıtlığı etrafında şekillenen pragmatik bir yakınlaşmayla sınırlı kalmıştır.

Bununla birlikte Husi elitlerinin İran'la paylaştığı ideolojik perspektif, doğrudan bir emir-komuta ilişkisi bulunmasa bile hareketin kararlarını Tahran'ın jeopolitik öncelikleriyle uyumlu hâle getirebilmektedir. Ortak tehdit algıları ve siyasi hedefler, tarafların her konuda doğrudan koordinasyon kurmasına gerek kalmadan benzer tercihlerde bulunmasını sağlayabilmektedir. Dolayısıyla Husilerin eylemlerini yalnızca İran'dan gelen talimatlarla açıklamak da hareketi dış etkilerden bütünüyle bağımsız değerlendirmek de yetersizdir. Karar alma süreçlerini anlamak

için bu psikolojik ve ideolojik yakınlığın yanı sıra Saada merkezli kabile dengelerinin ve Husilerin kurduğu iktidar yapısının da dikkate alınması gerekmektedir.

1962 Devrimi'yle sona eren İmamlık düzeninin ardından kabile şeyhlerinin kazandığı siyasi ağırlık, Husilerin yükselişiyle birlikte Sana ve kuzeybatı bölgelerinde yeniden dar bir Seyyid elitinin hâkimiyetine bırakmıştır. Ancak Husilerin kurduğu yönetim, sınırlı kaynaklara dayanan savaş ekonomisi sayesinde çatışmayı ve mevcut iktidar yapısını sürdürebilse de kabilelerin desteğini koruyacak ekonomik imkânlar yaratmakta, temel altyapı hizmetlerini sağlamakta ve toplumsal refahı artırmakta zorlanmaktadır.

Bölgedeki kabilelerin önemli bir bölümünün harekete ideolojik bağlılıktan çok pragmatik çıkarlar, geçmiş çatışmalardan kaynaklanan intikam arayışları ve yerel nüfuz mücadeleleri nedeniyle katıldığı düşünüldüğünde ekonomik sorunlar, Husi yönetiminin sürdürülebilirliğini tehdit eden başlıca etkenlerden biri olarak öne çıkmaktadır. Askerî açıdan kritik birlikler ve gelişmiş silah sistemleri Husilerin doğrudan kontrolünde bulunsa da kabile mensuplarından oluşan birlikler önemli bir sayısal ağırlığa sahiptir. Üstelik ağır kayıpların verildiği operasyonlarda çoğunlukla bu birlikler ön saflarda yer almaktadır. Buna karşılık kabilelerin sivil ve askerî yönetimdeki kritik görevlerden büyük ölçüde dışlanması, mevcut hoşnutsuzlukların derinleşmesine ve ilerleyen dönemde Husi yönetimi açısından ciddi sorunlara dönüşmesine yol açabilir.

İsrail'e yönelik saldırılar ve Filistin davası etrafında geliştirilen söylem, Husilere kabileleri "cihat" çağrısıyla seferber etme ve iç sorunlardan kaynaklanan hoşnutsuzluğu dış tehditlere yönlendirme imkânı sağlamıştır. Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri'ne yönelik saldırılar ile Babülmendep Boğazı'ndaki deniz trafiğinin hedef alınması da benzer biçimde İsrail karşıtlığı eksenindeki propagandayı desteklemektedir. Bunun yanı sıra söz konusu askerî kapasite, Husilerin Riyad ve Abu Dabi ile yürüttükleri müzakerelerde taleplerini kabul ettirmek amacıyla kullandıkları bir baskı aracına dönüşmektedir.

Sonuç

Tahran-Sana hattındaki dinamikler, klasik "vekil-sponsor" ilişkisinin ötesinde, kendine özgü bir stratejik ortaklık modeline işaret etmektedir. Saada muharebelerinden günümüze uzanan tarihsel süreç, İran ile Husiler arasındaki yakınlaşmanın sahadaki gelişmelerin ürettiği pragmatik bir zorunluluk olduğunu göstermektedir. Özellikle 2024-2026 yılları arasında direniş ekseninin geleneksel aktörlerinin ağır darbeler alması, Tahran'ı bölgedeki caydırıcılık ve enerji koridorlarını baskılama hedefinde Husilere daha fazla yaslanmaya itmiştir. Bu süreçte İran'ın sağladığı teknoloji ve bilgi transferi sayesinde Husiler yereldeki güçlerini tahkim ederek nitelikli bir asimetrik aktöre dönüşmüştür. Hareket, Babülmendeb'de küresel ticareti baltalayan bir A2/AD kuşağı kurmuş, Körfez'in kritik enerji altyapısı ile İsrail derinliğini hedef alabilmiş ve tüm bunları konvansiyonel güçleri maliyet-etkinlik açmazına sokan düşük maliyetli platformlarla başarmıştır.

Bununla birlikte sahadaki operasyonel uyum, Sana'daki karar alma merkezinin Tahran'ın doğrudan kontrolünde olduğu yanılgısına yol açmamalıdır. Zeydilik ile İran'ın On İki İmamcı

Velâyet-i Fakih doktrini arasındaki tarihsel ve teolojik mesafe, tam bir ideolojik bütünleşmenin önünde yapısal bir engel oluşturmaktadır. Kuşatılmışlık psikolojisi ve İran'da sosyalleşmiş kadrolar iki aktör arasında doğal bir çıkar uyumu yaratsa da tetiği çeken asıl irade Yemen'in iç sosyolojisi içerisinde şekillenmektedir.

Öte yandan, Kuzeybatı Yemen'de dar bir Seyyid elitinin kurduğu tahakküm ile yönetimden dışlanan ve ekonomik darboğazdan bunalan kabileler arasındaki gerilim, Husi iktidarının en kırılgan noktasını teşkil etmektedir. Dolayısıyla örgütün dışa dönük tırmanış hamleleri, yalnızca Tahran'ın bölgesel ajandasına hizmet etmekle kalmayıp aynı zamanda içeride biriken sosyoekonomik hoşnutsuzluğu dış düşman retoriğiyle bastırmanın ve Körfez ülkeleriyle yürütülen müzakerelerde taviz koparmanın bir aracı olarak işlev görmektedir.

Son tahlilde İran-Husi ilişkisi ideolojik bir vesayet değil, ortak tehdit algılarıyla pekişen, asimetrik kapasiteyle somutlaşan ancak Yemen'in yerel siyasi ve toplumsal fay hatlarıyla sınırlandırılan pragmatik bir güç ortaklığıdır. Bu çerçevede, Husileri Tahran'ın pasif bir vekili olarak gören indirgemeci kabullerin ötesine geçilmesi, bölgedeki gerilimi doğru yönetebilmek açısından kritik önem taşımaktadır. Sana'daki karar alma mekanizmasını dizginlemenin yolu yalnızca İran üzerindeki diplomatik ve askerî baskıyı artırmaktan ya da yüksek maliyetli hava harekâtlarıyla caydırıcılık aramaktan geçmemektedir. Asıl belirleyici olan, Husilerin milis yapısından kurumsal bir yönetime evrilme sancılarını, kabilelerle yaşadıkları meşruiyet krizini ve savaş ekonomisinin sürdürülemezliğini doğru okuyarak hareketi kalıcı tecrit ile siyasi ve ekonomik entegrasyon arasındaki iktisadi tercihle yüzleştirmektir. Bu denklemi kurabilen bir diplomasi, yalnızca Tahran-Sana hattındaki asimetrik ortaklığın tabiatını dönüştürmekle kalmayacak, aynı zamanda Yemen'de kabileler ile merkez arasındaki çatışma döngüsünü kıracak bir çözümün de önünü açabilecektir.

Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin Faruk Şimşek

Orta Doğu Teknik Üniversitesi Bölge Çalışmaları Anabilim Dalı'nda öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Lisans eğitimini Boğaziçi Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde tamamlamış, yüksek lisans derecesini Bursa Uludağ Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı'ndan, doktora derecesini ise Aberdeen Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden almıştır. Araştırmaları stratejik kültür, düzensiz savaş, vekalet savaşları, devlet dışı silahlı aktörler ile İran'ın dış ve güvenlik politikaları üzerine yoğunlaşmaktadır.

İRAM
YAYINLARI

Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin
5'inci maddesinin 2'nci fıkrası çerçevesinde bandrol taşıması zorunlu değildir.

Vekâlet Yanılsaması: İran-Husi Hattının Dinamikleri, Asimetrik Kapasite ve Kabile Dengeleri

Hüseyin Faruk Şimşek

Husiler, İran'ın Ortadoğu'daki vekil güçlerinden biri olarak görülse de Tahran ile ilişkileri, doğrudan bir emir-komuta zincirinden çok ortak tehdit algılarına ve stratejik çıkarlara dayanmaktadır. Yemen'in kendine özgü siyasi ve toplumsal yapısı, Husilerin bağımsız karar alma kapasitesi ve yerel güç dengeleri, bu ilişkinin sınırlarını belirlemektedir.

Bu çalışma, İran-Husi ilişkilerinin tarihsel gelişimini, Husilerin artan askerî kapasitesini ve Yemen'deki kabile dengelerini birlikte ele almaktadır. İran'ın sağladığı askerî ve teknolojik desteğin Husileri Kızıldeniz ve Babülmendeb Boğazı'nda küresel ticareti aksatabilen, Körfez ülkelerinin enerji altyapısını tehdit edebilen bir aktöre nasıl dönüştürdüğünü incelerken hareketin Tahran'dan bağımsız önceliklerine de dikkat çekmektedir.

Çalışma, Husilerin askerî gücüne karşın ekonomik sorunlar, kabilelerle yaşanan gerilimler ve meşruiyet arayışı nedeniyle önemli kırılganlıklar taşıdığını ortaya koymaktadır. İran-Husi ilişkilerini geleneksel vekâlet savaşı yaklaşımının ötesinde değerlendiren çalışma, bölgedeki gerilimin yönetilmesinde Yemen'in iç dinamiklerini ve siyasi-ekonomik çözüm imkânlarını dikkate almanın önemini vurgulamaktadır.